quidem similitudo invenitur sermonis vel characteris Gothici. illudque vulgare Gutthland non Gothicum sed Germanicum est nomen, ob bonitatem soli certae ibidem regioni inditum. quod notant etiam geographi, ut Petrus Bertius in descriptione illius regionis. imagines autem antiquae Gothorum et Vandalorum, quae ibidem in Hispania alicubi visuntur, referunt vestitum Sarmatico similem. sed his carptim annotatis ad propositum redeamus.

Hätte der gute mann doch nur eine probe mitgetheilt. die *imagines Gothorum* erinnern an das standbild Theodorichs in Neapel (band 1 s. 375); die erklärung von *Gothland* ist nicht schlechter als die noch heute in Schweden gewöhnliche, eben von den Gothen. von diesen selber sagt aber Piazek s. 48 *Gothi, illi inquam bellicosi Gothi sive Gethae (idem enim sonat utrumque apud omnes eruditos ....) an sint censendi inter gentes Sarmaticas, aliis discutiendum relinquo;* keineswegs aber seien sie aus Schweden gekommen, sondern vom schwarzen meere und von der Donau. ebenso seien die Vandalen vom sarmatischen flufse Vandalus oder Vistula gekommen.

H. F. MASSMANN.

ERFURTER GLOSSEN.

De nominibus cognationum.

Coloni. locatum agrum colunt. id est *anderes lant sezan.* Inquilinus *inbvirthich.* Indigene. *inlendig.* Urbanus. *burgere.* Oppidanus *burgsezo.* Mancipium quicquid manu capi subdique potest. Libertus *urigelazin.* Libertinus *urigelazins sun.* Manumissus *geuriethat.* Manumissor dator libertatis. Dediticius *ein hantgengo.* Genitores a gignendo dicuntur. idem parentes quasi parientes. idem et creatores a cremento quod est semen cuiusuis generis masculini nominantur. Auus. secundus pater. auia. Proauus. tercius pater. Proauia. Abauus IIII pater. Abauia. Attauus V pater. Attauia. Tritauus VI pater. tritauia. Soboles. filii et filiae a substitutione uocati sic. Liberi id est filii sic appellati ut secernantur a seruis. Postumus dictus quod post humationem patris nascitur. Nothus a

nobili patre et ignobili matre. Spurius patre incerto matre uidua genitus. quia muliebrem naturam ueteres spurum uocabant. Nepos filius filii. Pronepos tercius filius. Proneptis. Abnepos. quartus filius. abneptis. Adnepos. quintus filius. adneptis. Trinepos. sextus filius. trineptis. Patres ante genitores. patres ante proauum dicti uel nominati. Progenies. filii post nepotem dicti. Maiores dicuntur ante tritauum patres. Minores omnes post trinepotem dicti. Agnati ueniunt per uirilis sexus personas. id est *fadermaga*. Cognati ueniunt per sexus feminini personas. id est *mûdermaga*. Dicitur etiam proximus *magh* id est propinquus et sanguineus. Fratres de patre nati. aliquando *gelandan*. quos Latini paternitates appellant. Patrueles. quorum patres fratres inter se fuerunt. Fratrueles materterae filii. hoc est *muidirsuna**. Consobrini aut ex sorore et fratre nati. aut ex duabus sororibus. Sobrini consobrinorum filii. Socer et socrus parentes sunt mulieris et uiri. et dicitur a sociando. Gener uir qui habet filiam. Nurus. femina. Leuir dicitur frater uiri et feminae. Vitricus priuignus. Patruus. patruus magnus** propatruus. abpatruus. et sic de amita. Auunculus. auunculus magnus. proauunculus et sic de matertera. Scemata dicuntur ramusculi quos aduocati faciunt in genere cum gradus cognationum parciuntur. ut puta ille filius. ille pater. ille auus. et cetera. Arrabo datur pro coniugio dicta quasi arrabona. et dós. Pronuba et paranimpha *huuelspecpersa* Obstetrix Matrona *heimurouua*. Mater. unum habens infantem. Materfamilias. plures. Fratrissa. fratris uxor. Lanitrices duorum fratrum uxores. Calus uiri soror. Friuolum est cum eó separantur. ut rursum ad se inuicem reuertantur. Repudium.

Capilli capitis quasi pili. *houethar* vel *vhas*. Pili a pelle. id est *lichhar*. Cesaries. *ein schorenlach*.*** a cedendo vocata. Coma proprie sunt non ceci (*l.* caesi) capilli. hoc est *lanc*. Greci enim comas a secando caimos nominant. unde et cerin tondere dicunt. inde et cirri. id est *lebdœloccas* uocantur. quod idem etiam Greci mallonem appellant. Crines. *wisphas* (*so*). quod vittis discernuntur dicti. Timpora *thiunnebein*. sic

* muidirsuna *über unterpunctiertem* ex duabus sororibus.

** patruus magnus *über* propatruus.

*** *oder* -lath; *an dem vorletzten buchstaben ist corrigiert.*

nuncupata quia mouentur. Vultus *gedéna.* a uoluntate animi. Tautonibus *ouer* Facies ab effigie. Frons a foraminibus oculorum. Oculi. quod ciliis oculantur. Păpilla a pauitate dicta. eadem et păpula. Conas *ovgan.* Corona eo quod ambiat papulam. Palpebra a palpitacione. Lacrimae a laceratione mentis. Has Greci dacria dicunt. Cilia eo quod celant oculos. Supercilia eo quod superposita sunt oculis. Intercilium inter oculos et supercilium. Gene inferiores partes oculorum uocatae propter rotunditatem. quas Greci mala dicunt. Maxillae *kinnebein.** propter diminutionem a malis. Mandibulae partes maxillae. Pinnula. *orlappa* ab acumine dicta. Nares dictae quia nos odore admonent ut aliqua sciamus. Olfecisse enim ueteres scisse dicebant. Praescissores. qui rem praesciunt. Canni. *thesmannesgethunche.* Molares quod quasi molant atque inmassent. Fauces quod per eas famur. Arteriae *vuinthathren.*** dictae quod per eas a pulmone aer fertur. Tolles per diminutionem toxellas uocamus. quae in faucibus turgescere solent. Mentum quod mandibulae ibi iungantur. Gurgulio a gutture nominata. Rumen. hinc ruminatio. Sublinguium dicuntur. quod illic uiscera torta uideantur. idem lacerti. idem musculi. idem et uiscera. Lingua. *zhunga.* Cubitus *elenbogo.* uel *elen.* quod in ipso cubamus. Ulnus secundum quosdam *fathem.* secundum quosdam *elennam.* Greci ulenos cubitos uocant. Talias *lenden.* Alae *oselen.* a similitudine alarum eaedem ascillae. quod ex eis brachia excellantur et mouentur eadem et sub Ungulas *nagala.**** has Greci onices uocant. Truncus tota medietas hominis. Torax Grecum nomen est. hoc est *brustlappa.* quam Latini arcam uocant. Pectus *brustbein.* siue una costa quod sit quasi pexum. Mamille per diminutionem a rotunditate quasi malae Papillae *vuarza* quod eam infantes quasi papant. dum lac sugunt. Lac a colore dictum quia Greci leucos album uocant. Ubera quod lacte uberant. Arpina *spunna* et liquando *nece.* Pulpa. *orspinna* et est illud durum in aure. Cira quod palpitor eandem et uiscum uocant quia glutinosa sit. Artus *lithe.* et aliquando limus dicti quod inuicem artentur. Compago membrorum. quod

* kinnebein *über* maxillae.

** *das erste* t *von anderer hand übergeschrieben.*

*** nagala *corrigiert, vorher stand* nagela.

sibi compacta sunt neruis. Vestibula *vuerfbein.* eo quod inflexione membrorum uertuntur. Cartilagines dictae quod leni attritu carent dolore. Terga quia eis iacemus in terra. Scapula *scoldra.* tota medietas inter scapilium. Palae *scoldrin.* sic dictae quod in luctando eas premimus. nam Greci palin luctam nominant. Spondilia *rugbein.* Spina *rugelenda* quia radiolos acutos habet. Sacra spina *lendenbein.** hanc Greci ieron osten (a) id est sacrum ós nominant. eo quod haec a gentilibus diis hostia dabatur. Renes *lenden.* quod riui ab his obsceni humoris nascuntur. Lumbi *hufbein.* ob libidinis lasciuiam. Umbilicus quod sit umbus iliorum sic uocatur. Ilium *lanco* et est Grecum nomen quia ibi nos obuoluamus. Grece siquidem ileos obuoluere est. Clunes *gofen.* quod sint iuxta culum. Genitalia haec pudenda haec et inhonesta et idem ueretrum quia uiri est tantum. Virus proprie humor fluens a natura uiri. Viscus pellis in quo testiculi sunt. Posteriora dicta quod retro sunt. Meatus quod per eum meant id est egerantur stercora. Coxae quasi coniunctae axes. Vertebra *vuersban.* quod in eis capita femorum uertentur. Suffragines. *hammen.* quod subtus franguntur id est flectuntur. Tibiae *scinkan.* quasi tubae. Crura *schina.* quia in his currimus. Bathma *thioth.* Talus *enkel.* a tolo. nam tolus est eminens rotunditas. Pedes Greci podas dicunt. Plantae pes antea a planicie. Viscora. *beuillet flesc.* dictum propter uiscum quod est *rindblood.* siue *billistr.* Item uiscera intestina sunt. id est *tharma.* Item uiscera uitalia hoc est *hartinnethere.* Item uiscera capita neruorum ex sanguine et neruis copulata. quod est *scoodliran.* Idem tori. idem lacerti. id est *senulyran.* Idem murus et per diminutionem musculi a similitudine animalium sub terra delitescentium dicti. Pulmonem Greci pleumon uocant. in qua pneuma id est spiritus inest. Iecor quod ex eo ignis in cerebrum subuolat. Fibre. *leuerinlappan.* sic uocatae quod apud gentiles in sacris ad Phebi aras ferebantur. Stomachus Grecum est et interpretatur ós. et subauditur uentris.

Mitgetheilt von herrn doctor Waitz aus einer in der amplonianischen bibliothek zu Erfurt befindlichen hand-

* lendeinhein *die hs.*

schrift in octav aus dem 12n jh.; aber dafs diese glossen aus einer älteren handschrift abgeschrieben sind lehrt der augenschein.

BONUS.

Gotlîchiu mære
wæren uns vreudenbære
von dir ze sagene,
küniginne aller magene.
der wil ich einez recken.
dâ soltu mînen sin zuo strecken,
daz ich dich lobe nâch dînem rehte.
wan mir sündigem knehte
ist gar ze unmügelich.
doch ist mînem willen niht træglîch,
ich sî dir dienstes bereite.
mîn zungen mir geleite
und süeze den liuten mîne stimme,
swes ich in dînem lobe beginne,
du himelischiu küniginne.
Einen kneht hiet du dir erwelt,
der hete in dîne gnâde verselt
sînen lîb und sîn sêle.
des wuohs sîn êre
vor gote und vor den liuten.
swâ in diu schrift bediute
dâ er solte dienen,
des erwendete in niemen,
er wære dienstes gereht.
ich hân gesprochn er wær dîn kneht,
vrowe der engelischen schar.

Hie hebet (hebt *V*) sich an alsus (svs *V*) von einem bischolf (pischof *V*) hiz (der hiez *V*) Bonus *MV*. 1 *ff. Lachmann zur klage s.* 292. 1. Gotliche *M*. 4. magden *V*. 6. do *MV*. sterchen *V*. 8. svndigen *V*. 9. *vielleicht* ist ez g. ze unm. 11. dienst geraite *V*. 12. beraite *V*. 15. himelische *V*, hymelische *M*. 16. hite *M*. 17. De hete in dein genade v. *V*. 21. kan bedeuten *M*. 25. gesprochen er were *M*.